

Eseja filosofijā

Vispārīgi ieteikumi

1. Filosofijā kā mācību priekšmetā nav būtisku atšķirību starp eseju un referātu, abos gadījumos runa ir par patstāvīgu un argumentētu tekstu.
2. Filosofijas esejā nav nodalītas teorētiskā un praktiskā daļa, jo visa eseja ir teorētiska.
3. **Esejas saturu nosaka mērķis – ko autors vēlas ar savu tekstu pateikt.** Ja esejas tēma ir uzdots, proti, nav autora formulēta, tās būtība un saturs ir rūpīgi jāpārdomā. Esejas saturam ir jāatbilst tās nosaukumam un tēmai.
4. **Pamatprasība filosofijas esejā ir argumentācija.** Filosofo interpretācija vai savi uzskati filosofijas esejā ir jāpamato. Argumentācijai jāatbilst tēmai vai tēzei, un jācenšas argumentāciju būvēt tā, lai tā būtu secīga un saistīta. Ikdienišķi argumenti (piemēram, „visi zina, ka”, „ir pieņemts, ka”) šādā esejā netiek izmantoti.
5. **Būtisks filosofijas esejas elements ir interpretācija.** Tā paredz patstāvīgu, savos vārdos izteiktu filosofiskās problēmas vai analizētā teksta domas skaidrojumu. Tādējādi autors demonstrē gan patstāvību, gan konkrētās tēmas vai teksta izpratni.
6. **Jebkurā filosofijas esejā būtisks elements ir galveno jēdzienu skaidrojums.** Tas parāda gan autora zināšanas, gan norāda, kādā nozīmē autors konkrēto jēdzienu lieto. Esejā jēdzieni jāizmanto konsekventi, nemainot to nozīmi. Filosofiskā terminoloģija jāizmanto precīzi, nemainot tās jēgu.
7. **Esejā vēlams izmantot problēmu, jēdzienu un tekstu analīzes prasmes,** atklājot to daudzslāņainību un interpretācijas iespēju daudzveidību. Raksturojot dažādas pozīcijas un viedokļus, ir iespējams uzrādīt un analizēt pieņēmumus, uz kuriem šī pozīcija vai viedoklis balstās.
8. **Esejai vēlams būt radošai un patstāvīgai.** Skaidri jānorāda autora pozīcija, un tā ir jāpamato ar argumentiem. Vēlams nepalikst pie pašsaprotamā, bet piedāvāt patstāvīgas interpretācijas un argumentus. Vēlams apdomāt, kādi varētu būt argumenti pret esejas autora pozīciju, un atbildēt uz tiem. Ir jāatšķir mākslinieciska pašizpauze no radošuma filosofijā – radošums šeit izpaužas kā patstāvīgi un pamatoti argumenti, nevis neparasts rakstības stils vai forma.
9. **Filosofijas esejai nevajadzētu būt aprakstošai un atstāstošai.** Autoram vēlams skaidri apzināties un formulēt, ko viņš vai viņa vēlas ar savu eseju pateikt, un tekstu būvēt atbilstoši šim mērķim.
10. **Esejā ir vēlams izmantot piemērus, bet tiem ir jābūt skaidri un pamatoti saistītiem ar autora argumentāciju.** Empīrisku fakti apraksti vai statistika lielākoties nepalīdz filosofijas esejas mērķiem, jo filosofiskie jautājumi lielākoties nav atbildami ar empīrisku pierādījumu palīdzību. Tomēr visu nosaka autora mērķis un argumentācija.
11. **Esejai jābūt skaidri strukturētai, tai ir ievads, iztirzājums un noslēgums.** Ievada uzdevums ir raksturot, par ko ir šī eseja. Noslēgumā jāparāda, kas esejas gaitā ir noskaidrots un secināts. Noslēgumam nav jāatstāsta ievads, bet jādod secinājumi.

12. **Esejai jābūt skaidri uzrakstītai, domājot par lasītāju.** Jācenšas lasītāju ieinteresēt ar savām domām.

13. **Jāraksta īsi un konkrēti, bez liekvārdības, bet tomēr izskaidrojot savu domu.** Filosofiskā esejā nevajag izmantot epitetus, metaforas un līdzības, kas nav nepieciešamas domas izklāstam. Filosofijas eseja ir pētniecisks darbs, kuram atbilst neitrāls un objektīvs stils.

14. Lai gan filosofijas klasiķu un citu autoru izmantojums esejā nav pašmērķis, tomēr ir **vēlams atsaukties arī uz domātājiem, kas pievērsušies tēmai, par kuru raksta autors.**

Ieteikumu autori: Artis Svece, Viktorija Aizkalna, Marija Assereckova, Aija Priedīte-Kleinhofa